

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Гаврилюк Юлії Григорівни на тему “Енергоефективність виробництва біопалива підприємствами”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

1. Актуальність теми дослідження

Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та значними перспективами розвитку. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови та зручне географічне розташування сприяють ефективному веденню сільськогосподарського виробництва. Аграрний сектор являється важливою стратегічною галуззю національної економіки України, що забезпечує продовольчу безпеку держави та впливає на формування енергетичної незалежності. Водночас, аграрний потенціал країни реалізується не в повній мірі, оскільки значні резерви розвитку залишаються в біоенергетичному секторі. Невідкладного вирішення потребують питання щодо створення дієвого і прозорого механізму стимулювання виробництва та споживання біопалива, використання якого здатне забезпечити додаткові інструменти для енергонезалежності країни. Виробництво біопалива дозволяє замінити до 35 % імпортного дизелю та до 10 % бензину. Натомість, Україна щороку експортує значні обсяги сировини для внутрішніх потреб. Зважаючи на значну залежність України від імпортних нафтопродуктів, вкрай необхідним є розвиток власного виробництва, що дасть можливість замінити частину мінеральних енергетичних ресурсів біопаливом. Крім того, ефективне його виробництво справляє позитивний вплив не тільки на економічну, але й екологічну та соціальну ситуацію в країні.

Необхідність вирішення теоретичних, методичних і практичних питань зазначеної проблеми визначає актуальність, наукове і практичне значення роботи Гаврилюк Юлії Григорівни, а також мету, завдання та структурну

побудову дисертаційного дослідження, його наукове та практичне значення. Тому актуальність дисертаційного дослідження не викликає жодного сумніву.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану досліджень Національного університету біоресурсів і природокористування України на 2015- 2017 рр. за темою: «Створити механіко-технологічні основи ресурсозберігаючого виробництва і використання біопалива в енергетично автономних агроекосистемах» (номер державної реєстрації 0115U003464), в межах якої автором розроблено підходи до удосконалення ресурсозберігаючого виробництва і використання біопалив на підприємстві та у 2016-2019 рр. «Обґрунтувати параметри субстрату для підвищення ефективності біопаливних технологій» (номер державної реєстрації 0116U005871), у межах якої автором обґрунтовано теоретико-методичні засади та розроблено рекомендації практичного спрямування щодо підвищення ефективності біопаливних технологій та економічного розвитку підприємств з виробництва й переробки олійних культур.

2. Структура та обсяг дисертації

Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (196 найменувань), 15 додатків. Загальний обсяг роботи становить 233 сторінки. Робота містить 15 таблиць, 41 рисунок.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Гаврилюк Юлії Григорівни дозволяє зробити загальний висновок про те, що дана дисертація є логічно структурованим, завершеним дослідженням. Робота насичена статистичним матеріалом, належним чином оформлена, написана літературною українською мовою з дотриманням наукового стилю. Основні

наукові положення, висновки і пропозиції, викладені в роботі, є обґрунтованими, сформульовані здобувачем самостійно, характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад вирішення проблеми ефективності виробництва біопалива у підприємствах.

Дисертантом запропоновано методичний підхід до прогнозування показників еластичності попиту на сільськогосподарську продукцію і продукти її переробки за сукупними доходами населення та їх незначного динамічного зниження і формулювання висновків щодо розробки експортоспрямованої стратегії підприємств олійно-жирового підкомплексу з нарощування виробництва біопалива;

Заслуговують на увагу запропоновані автором наукові засади обґрунтування точки беззбитковості для підприємств з виробництва біопалив наперед визначеної потужності залежно від цін на сировину – насіння ріпаку та його олійності.

В роботі дістала подальшого розвитку методика визначення середньої відстані перевезення насіння ріпаку на підприємство з виробництва біопалива залежно не лише від потужності підприємства, а й таких показників, як вихід ріпакової олії з насіння ріпаку, його урожайності, олійності та частки площі в сівозміні, ріллі в земельному фонді території – зони його вирощування.

Автором вивчена та удосконалена методика розрахунку рівноважних цін на сільськогосподарську продукцію та продукти її переробки у кластері з виробництва біопалива, що базується на моделі «витрати–випуск», в якій сільськогосподарська продукція та продукти її переробки (технологічні ресурси й кінцева продукція) оцінюються за рівноважними (еквівалентними) цінами, визначеними шляхом її оптимізації.

Посилаючись на розроблені теоретико-методологічні засади, можна зробити висновок, що дисертант послідовно здійснив комплексну оцінку

впливу основних теоретичних, методичних і практичних положень підвищення економічної, технологічної, екологічної та соціальної ефективності виробництва олійних культур у сільськогосподарських підприємствах.

Практичне впровадження зазначених рекомендацій дозволить ширше застосовувати систему технологій з виробництва олійних культур та, відповідно, підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва в цілому.

Основні результати дисертаційного дослідження – наукові положення, висновки і рекомендації, ґрунтуються на фундаментальних положеннях економічної теорії, економіки підприємства, економіки сільського господарства, є достатньо обґрунтовані і достовірні. Висновки, зроблені в дисертаційному дослідженні, підтверджуються використанням в якості інформаційної бази офіційних статистичних даних, нормативно-правової бази, матеріалів діяльності сільськогосподарських підприємств, а також позитивною оцінкою результатів дослідження, що підтверджують матеріали про впровадження.

Робота відзначається широким спектром використанням методів дослідження, таких як аналіз, синтез, індукція, дедукція. Для вивчення теоретичних узагальнень та формулювання висновків автор застосувала абстрактно-логічний метод дослідження. Крім того, автор використала у своїх дослідженнях економіко-статистичний, економіко-математичний, графічний методи, за допомогою яких виявила тенденції та закономірності виробництва олійних культур у сільськогосподарських підприємствах та наочно відобразила результати дослідження. Отже, усе зазначене дає підстави констатувати обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження Гаврилюк Юлії Григорівни.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Робота оформлена на рівні існуючих вимог МОН України, матеріал чітко викладений і глибоко аргументований. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, впроваджені у виробництво. Структура дисертації логічна і цілком узгоджується з її назвою, метою та завданнями дослідження. Найважливіші теоретичні та практичні досягнення дисертанта викладені у 8 наукових працях, з яких 1 колективна монографія, 2 статті у наукових фахових виданнях України, 4 статті у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у науковому виданні іноземної держави та 1 тези наукових доповідей.

У наукових публікаціях і авторефераті повною мірою відображено основний зміст дисертації.

5. Зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи наукове дослідження, підкреслюючи практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень і висловити окремі зауваження:

1. Автором детально розкрито методику розрахунку прямих і непрямих показників енергоефективності (с. 24), яку слід було перенести до параграфу 1.3., оскільки саме його назва «Методичні засади дослідження формування ефективності підприємств з виробництва біопалив» розкриває зміст методичного інструментарію.
2. Автор у параграфі 1.2 зазначає, що масове виробництво біопалива є збитковим (с. 51) та потребує державної підтримки (пільгове оподаткування, впровадження субсидій, зелений тариф) на відшкодування витрат суб'єктів господарювання. Враховуючи вищезазначене, виникає необхідність

обґрунтування доцільності та конкретизації вигоди стейкхолдерів (зокрема підприємців, держави, споживачів) від виробництва біопалива на основі біомаси. Аргумент «скорочення викидів парникових газів» не є досить переконливим, оскільки Україна за останні 50 років в динаміці має найнищий показник вуглецевих викидів (225 MtCO_2) за розрахунками міжнародної організації «The Global Carbon Project».

3. У параграфі 2.1 автор вказує на те, що споживання та виробництво біопалива у перспективі зросте, однак варто було б конкретизувати чинники, які сприятимуть такій позитивній динаміці. Навряд чи податкові стимули чи державна фінансова підтримка товаровиробників змусять покупців споживати біопаливо, яке натеper, як зазначає автор (с. 82, 85), має вищу ціну за нафтові продукти.

4. Беручи до уваги, що «сільськогосподарські товаровиробники збільшують площі посіву олійних культур, значно перевищуючи екологічно допустимі норми» (с. 119), доцільно було б автору посилити увагу на екологічний аспект досліджуваної проблематики.

5. Зміст параграфу 2.3 недостатньо розкриває його назву «Оцінка ефективності та перспективи діяльності підприємств з виробництва біопалива», оскільки увага дисертанта зосереджена на фінансуванні, зокрема інвестуванні виробників біоенергії. Варто було б підсилити текст економічними обґрунтуваннями оцінки ефективності діяльності підприємств з виробництва біопалива, застосовуючи показники вказані на с. 24 дисертаційної роботи з тим, що питання енергоефективності мають займати ключову позицію, враховуючи тему дисертаційного дослідження.

6. Особливої уваги заслуговує оптимізація міжгалузевого балансу зведеного комплексу з виробництва біоетанолу та біодизелю (параграф 3.1). Разом з тим, було б доречно деталізувати алгоритм здійснення оптимізаційної моделі та конкретизувати умови застосування критеріїв оптимальності, зокрема економічного та економіко-екологічного.

7. Автор в роботі приділяє значну увагу виробництву олійних культур та їх переробці на біодизель та біоетанол. Робота значно б виграла, якби здобувач приділив більше уваги використанню відходів лісопереробної промисловості та сільського господарства, з яких виробляють пилети і брикети, які використовують в комунальному господарстві. Крім того, значна частина цієї продукції експортується до європейських країн.

8. У роботі присутні помилки технічного та редакційного характеру (некоректно побудовані таблиці (с. 22, с. 19), назва окремих параграфів не повністю розкриває їх зміст).

6. Загальний висновок

Дисертаційна робота Гаврилюк Юлії Григорівни “Енергоефективність виробництва біопалива підприємствами” є завершеним, самостійно виконаним на актуальну тему дослідженням. Одержані автором результати характеризуються достовірністю, науковою новизною та практичною цінністю і спрямовані на вирішення важливого науково-практичного завдання відтворення та ефективного використання потенціалу підприємств з виробництва енергетичних культур. Основні положення дисертації ідентичні змісту автореферату. Робота оформлена належним чином, відповідає п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.,

а її автор – Гаврилюк Юлія Григорівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки і підприємництва
Житомирського національного
агроекологічного університету


В.І. Ткачук

